

A gyógyszerészet történetéből

Gyógyszerészet 15. 231—232. 1971.

ADALÉK A BUDAPESTI EGYETEMI GYÓGYSZERTÁR TÖRTÉNETÉHEZ

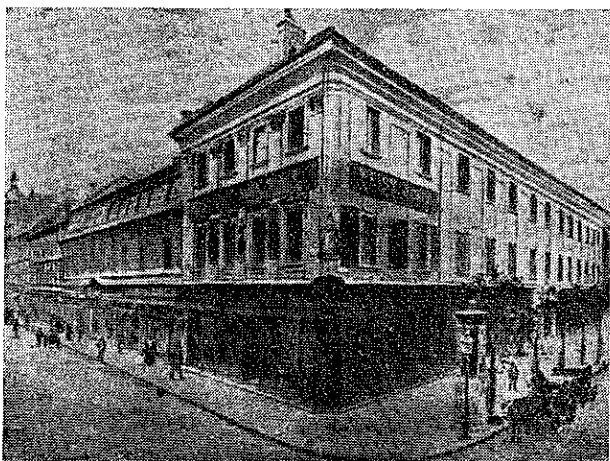
DR. SZENTMIKLÓSI PÁL

Szerző az intézmény alapításának 60. évfordulójára 1967-ben kiadott Emlékkönyvben megörökített időszakot megelőző, mintegy 100 évre tekint vissza. Ennek során a Nagyszombatról Budára, majd Pestre áthelyezett egyetemnek és professzorainak gazdasági helyzetéről, az Egyetemi Gyógyszertár létesítéséért ismételt megindított akciókról feltárult adatokat, a velük kapcsolatos eseményeket közli.

*

A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Egyetemi Gyógyszertára a közelmúltban ünnepelte fennállásának 60. évfordulóját. A jubileum alkalmából kibocsátott kiadvány és egyéb szakmai közlemények lehetőséget adnak az érdeklődőknek a gyógyszertár történetének, működésének, jelentőségének megismerésére. A gyógyszertár alapításának előzményei azonban mélyen visszanyúlnak a XIX. századba. Minthogy ezek a szakmai közvélemény előtt kevésbé ismertek, felidézésük talán nem lesz érdektelen.

Nagyszombatról Budára, majd Pestre költöztetése után a Királyi Magyar Tudomány Egyetem a Hatvani utca (a mai Kossuth Lajos u.) és Újvilág utca (a mai Semmelweis u.) sarkán, annak a háznak a helyén állt, melyben ma a Puskin mozi van. Az orvosi fakultás intézeteinek többsége 1794—1884 között itt működött, míg az Üllői úti belső klinikai tömb építkezése meg nem kezdődött.

A XIX. század első évtizedében a napóleoni háborúk hatására Magyarországon nagyarányú pénzügyi válság következett be. A gazdasági romlás éreztette hatását az élet minden területén, de különös súllyal nehezedett a felsőoktatás intézményeire. Amikor a nagyszombati egyetem első öt

orvostanárát 1770-ben kinevezték, fizetésüket van Swieten közbenjárására—Mária Terézia évi 1200 forintban állapította meg. Ez a tekintélyes fizetés négy évtized után annyit veszített értékéből, hogy a professzorok létfenntartását is alig fedezte. *Szening János*, a bonctan és szülészet 1806-ban elhunyt professzora, 16 000 forint adósságot hagyott hátra; hasonló szegénységben halt meg *Winterl Jakab József* professzor is, a kémia és botanika tanára, aki pedig egész magánvagyonát az egyetem céljaira fordította.

A személyi dotációhoz hasonlóan szűkös volt az egyetemi intézetek dologi ellátottsága. Az anatómiai múzeum évi ellátmánya 50 forint, az állatorvosi tanintézeté pedig 100 forint volt. Emellett egyre sürgetőbbé vált a gyakorlati bonctani, a műtősebész-képző, valamint az önálló szülész- és bábaképző intézet felállítása.

A megoldatlan feladatok nyomasztó hatására hozta meg az orvostudományi tanártestület 1813. szeptember 13-i ülésén azt a határozatot, hogy egyetemi gyógyszertár felállítására kér engedélyt a helytartótanácsától. A létesítendő gyógyszertár tiszta jövedelmét a meglévő kari intézmények fejlesztésére, illetve új intézmények létesítésére fordítja.

Az elgondolás az volt, hogy az egyetemi gyógyszertár nem csupán a klinikákat látná el gyógyszerekkel és a különböző egyetemi intézeteket nyers drogokkal, hanem ugyanakkor a nagyközönségnek is rendelkezésére állna. A kari tanács számításokat is végzett a gyógyszertár várható jövedelmére vonatkozóan. Pontos kimutatást készített az 1799/1800-tól 1811/12-ig terjedő 13 évről, amelyből megállapította, hogy a klinikák átlagos évi gyógyszerfogyasztása a jelzett időszakban 3600 forint volt, az állatorvosi tanintézeté pedig évi 100 forint. Az orvostudományi intézetek ezenfelül még 745 forintot költöttek a megjelölt 13 év alatt gyógyszerekre és drogokra.

A tervezet a befolyó jövedelemből kvótászerűen kívánta az egyes orvostudományi intézeteket támogatni, a gyógyszertár szakmai felügyeletét a kémia és botanika professzorára, a gazdasági felügyeletet pedig a provizorra kívánta bízni.

Körülmésként jártak el a gyógyszertár helyének kijelölésében: az egyetemi orvoskar épületében, a Hatvani utca és Újvilág utca sarkán nyílt volna meg az új gyógyszertár. A városnak ezen a pontján a Kecskeméti utca felől is sok külföldi vásárló fordult meg a hetipiaccok és még inkább a vásárok idején. A szomszédos Hatvani, Magyar, Kolbachi (ma Reáltanoda), Sarkantyú, Megyeház, Újvilág és Király utcák viszonylag sűrűn lakottak voltak, s a régi fűvészkert (Ferenciek bazára) be-

építése is rövidesen várható volt. Az egyetemi gyógyszer-tár felállítása nem sértette volna a többi 5-pesti gyógyszer-tár érdekeit, mert azok (a tábori patika, az Offenbach-, Petz-, Fribauer- és Gömöriféle gyógyszer-tárak) a tervezett helytől elég távol estek.

A kar tervezete az Újvilág utcai épület földszint-jét jelölte ki a telállítandó gyógyszer-tár céljaira, és azt megfelelő alaprajzzal illusztrálva mellékelte a felterjesztéshez. A tervezett helyiségek: elárúsító officina, laboratórium, a vendégek helyisége, a provizor szobája, anyagiaktár, oldalt a famulusok szobája, az edényraktár, a földszintiről lépcsőn lemenve: az aquarium, a fa- és szénraktár; a padlás növény-száritásra volt kijelölve.

A kidolgozott költség-előirányzat szerint a gyógyszer-tár felállítása és berendezése 30 000 forintba kerül.

Az egyetemi magisztrátus október 27-i ülésén úgy határozott, hogy a javaslatot pártolóan terjeszti fel a helytartótanács-hoz.

A helytartótanács november 30-i ülésén rövid indoklással utasította el a javaslatot: „Többféle mérlegelés alapján, főleg azonban az egyetemi alpnak kivált ez idő szerinti felette szűkös voltánál fogva, a felterjesztésnek nem lehet helyet adni”

IRODALOM

1. Magyar Gyógyszerészet (szerk. Dr. Kempler Kurt.), Medicina, Budapest (1968). — 2. Dr. Zalai K.: A Budapesti Orvostudományi Egyetem Gyógyszer-tárának Emlékkönyve 1907—1967. Budapest (1967). — 3. Dr. Györy T.: Orv Hetil. 7 (1936). — 4. Dr. Högyes E.:

Emlékkönyv a Budapesti Királyi Magyar Tudomány Egyetem Orvosi Karának múltjáról és jelenéről. Athenaeum, Budapest (1896). — 5. Dr. Györy T.: Az Orvostudományi Kar története 1770—1935. Pázmány Péter Tudományegyetem kiadása, Budapest (1936).

Д-р П. Сенимиклошн: *Данные по истории Будапештской Университетской Аптеки.*

Автор осматривается на период ок. 100 лет предшествующих эпоху описанную в Памятной Книжке изданной в 1957 году по случаю 60 годовщины основания учреждения. Он сообщает данные об экономическом положении Университета перешавшего сначала из Надьсомбата в БУДУ, затем в Пешт и его профессоров, данные о попытках создания Университетской Аптеки и связанных с ними события.

Dr. P. Szentmiklósi: *Contribution to the history of the Pharmacy of the Budapest University*

A review is presented on the events of the century preceding the 60 anniversary of the foundation Institution in 1907 on which occasion, in 1967, a memorial book has been edited. The review relates on the economic situation of the University, of its single institutes and its professors, as well as on the repeated initiatives and efforts in the favour of the establishing of the University Pharmacy during the XIXth and late XVIIth Century

Dr. P. Szentmiklósi: *Ein Beitrag zur Geschichte der Budaпешter Universitätsapothek.*

Der Verfasser blickt auf die der Gründung der Universitätsapothek im Jahre 1907 vorangegangene Periode zurück, auf Daten die im, zum 60 jährigen Jubiläum der Gründung der Universitätsapothek herausgegebenen Gedenkbuch, nicht enthalten sind. Nach dem Umzug der in Nagyszombat gegründeten Universität nach Buda und später nach Pest sind hier Initiativen zur Errichtung einer Universitätsapothek entstanden, die jedoch wegen den ungünstigen finanziellen Verhältnissen der Universität ohne Erfolg blieben.

Hírek — Közlemények

TÁRSASÁGUNK HÍREI

BUDAPEST

ELŐADÓÜLÉS ÉS TISZTÚJÍTÓ KÖZGYÜLÉS BUDAPESTEN

A Magyar Gyógyszerészeti Társaság budapesti szervezete 1971. február 24-én előadóülést és tisztújító közgyűlést tartott. Ennek során először „Adatok az alkaloidok és a nátrium-tetrafenil-borát reakciójához” címmel dr. Gracsné dr. Lukács M., dr. Szász Gy., dr. Élő Gy. és dr. Végh A. szerzők munkáját hallottuk dr. Élő György előadásában. A szerzők a metil-homatropinium gyógyszerkeverékekben való kvantitatív meghatározásával foglalkoztak.

Ismeretes, hogy lúgos közegben csak kvaternámmónium-vegyületek lépnek reakcióba a nátrium-tetrafenil-boráttal. A reakció szelektivitását felhasználták korábban a szerzők a metil-homatropin gyógyszerkeverékek-ből való kimutatására. Előadásukban a reakciót a metil-homatropin kvantitatív mérésére használták fel. A kalinnosttal leváló metil-homatropinium-tetrafenil-borátot 0,01 n méretben, argentometriásan mérik, potenciometrikus végpontjelzést alkalmazva. Az ismertetett módszerrel elvégezték a FoNo V. metil-homatropin-tartalmú készítményeknek, valamint néhány gyári készítménynek a tartalmi meghatározását, mely mínusz 2—3 százalékos hibával elvégezhető.

Az előadás után dr. Mohr Tamás: „Aszeptikus gyógyszerkészítés Budapesten” címmel a Fővárosi Tanács Gyógyszer-tári Központja által készített színes kiállítást mutatta be. A film az aszeptikus gyógyszerkészítés öt éves fejlődését reprezentálta. Bemutatta a jelenleg használatos steril munkaszekrényeket, felszerelési tárgyakat és gépeket. Látható volt a 801-es gyógyszer-tár magisztrális injekciókészítő és aszeptikusoldat-készítő részlege, majd a 904-es gyógyszer-tár aszeptikuskenőcs-készítő fülkéje. Ezután a film hat budapesti gyógyszer-tár aszeptikus szemcsepp- és szemkenőcs készítését mutatta be. A gyógyszerkészítőben, laboratóriumban vagy külön helyiségben folyó sokrétű munka, sok apró részletre kiterjedve érzékeltette a gyógyszer-tári aszeptikus munka jelenlegi helyzetét. Az élénk érdeklődést kiváltó film befejezésül a készítmények mikrobiológiai ellenőrzésének módszereit ismertette.

A tisztújító közgyűlés dr. Váradi József főgyógyász, a budapesti szervezet elnökének megnyitó beszédével kezdődött, aki felolvasta dr. Kedvessy György professzor, az MGYT elnökének meleg hangú üdvözlő levelét.

Ezután Tarján Tamásné titkár beszámolóját hallottuk a szervezet két éves munkájáról. Őt előadóülést tartottak az időszak alatt. Tevékeny szerepet játszottak 1969-ben az V. Magyar Gyógyszerész Kongresszus szervező munkájában, és a különböző szekciókban tizenkét